

Sin duda la obra de J. Chapelot y R. Fossier trasciende las fronteras que obligan normalmente al arqueólogo a cerrarse sobre sus yacimientos, pero es además una invitación al historiador a volver su mirada con una mayor frecuencia hacia esos yacimientos, marco de la sociedad que analiza, y hacia los restos materiales que en ellos se conservan; pues ellos son, junto a la documentación escrita, lo único que nos queda.

Blanca Gari

G. DUBY, *Le chevalier, la femme et le Pretre (Le mariage dans la France féodale)*, Hachette, 1981.

Amb «la tentation de saint Benoît» (capiteau du narthex, basilique de Vézelay) a la coberta, l'últim llibre del professor del Collège de France, Georges Duby, arriba a les nostres mans.

Dos segles d'història (XI-XII) a la França medieval. La França capeta. Els seus reis, Felip, Enric, Robert... Els seus pensadors, Yves de Chartres, Guibert de Nogent... I un començament: Urbà II, prior de Cluny, pretén de fer la gran reforma gregoriana a l'Església i a la societat (Clermont-1095). Pretén matar d'arrel el nicolaïsme —la pràctica del concubinat— la simonia, tan esteses dins el món de l'Església. Cal anar contra la corrupció existent —diu Urbà II—, i fer caminar la societat per un sol camí cap a la salvació eterna, cal imposar noves normes morals.

Dues persones, a partir de l'any 1000, guiaran el món: el papa i l'emperador. La lluita pel poder serà titànica. El primer a caure pel poder de les noves normes serà Felip, rei de França, excomunicat per concubinat. Per què la moral de l'Església ha de ser la moral dels laics, dels cavallers, del poble? Davant un model clerical hi ha d'haver un model aristocràtic. I aquí radica el gran laberint d'aquest llibre. Tres parts el configuren: La primera, un *exemplum* de la força per a imposar la doctrina dels pares de l'Església: l'excomunicació de Felip, rei de França; un estudi teòric de la normativa moral eclesiàstica; un *exemplum* de l'acceptació per part d'un altre rei, Enric, del que el món eclesiàstic li ha imposat —en la veu de Bouchard, bisbe de Worms—; el rei Robert el Pietós i la desmitificació del mite. La segona és una anàlisi profunda de la vida de gent que per la seva actitud ha esdevingut *exemplum* de santedat i la interpretació dels pensadors moralistes de l'època: Guibert de Nogent, abat, i Yves de Chartres, bisbe. Acaba amb un tercer apartat, ja en el 1200, on amb el darrer rei Lluís es va configurant la definitiva concepció de la institució matrimonial: un híbrid entre el somni i la realitat.

Ens explicarem: Un temps: 1095-1200; un lloc: la França del Nord. El zenit d'una volta: el matrimoni com a clau de la societat. Una anàlisi: la

interpretació hermenèutica dels textos de l'època: l'univers documental dels sermons. Un detonador: l'Església i la lluita interna dels seus dirigents per a configurar una nova moral. Un grup social receptor: el món de la cort. Un fi: la dissolució del matrimoni entre cosins creuats i el tancament de la institució matrimonial sota el control de l'Església. Unes conseqüències: l'alteració del judici moral i de l'«ethos» matrimonial existent. Una estètica: el gòtic. Un somni: el sorgiment de l'amor cortès en contraposició a la norma establerta. Una realitat: la configuració de l'eclesiastització a Europa. I una equivalència: Occident = Europa.

Tot això emergeix de la lectura del llibre de G. Duby sota els exemples microhistòrics (Felip, rei de França, Robert el Pietós, Enric, Lluís; juristes com Yves de Chartres, homes d'art com Pere el Cantor i d'altres representants dels estaments de l'època). Moralistes. L'autor ens els presenta com a autèntics moralistes i més encara com a intèrprets de la seva pròpia història. Són actors d'un món que configuren, són els rigoristes de l'època. Els que escriuen, els que pensen i els que actuen: el poder. Però no tot és tan fàcil en la transformació de la societat. Cal establir una moral cristiana, però sobre el fonament d'una altra on l'ordre es regeix per normes diferents que no són les que volen imposar. Ara hi ha càstig per a qui no compleix les regles matrimonials tancades i cristianes actuals. Moralistes. I ara, cal dir que els dos punts de la volta —de la institució matrimonial— el cavaller i el servidor de Déu tindran un mateix centre, la dona, però no tindran mai una mateixa finalitat. La moral establerta té enemics, i té enemics dins el mateix poder. Qui guanya? La moral establerta té una força immaterial, etèria, estètica: la condemna-ció eterna. L'altra té una força material, corpòria, estètica: el món cavalleresc. El cavaller agressiu no complirà mai les normes establertes. No pot. És un servidor de Déu, però no de l'Església. El món cortès, d'altra banda, ho farà per manca d'agressivitat. Moralistes. L'amor cortès sorgirà en contraposició a la normativa cristiana. Per què ja no et pots casar amb la teva cosina creuada? Per què tot l'ordre s'esvaeix per una moral? Moralistes. Per què el celibat és el gran triomfador de l'ordre social? Per què a l'època de Felip August es podia prendre la muller que es volia i ara s'excomunica Felip, rei de França, per casar-se amb la seva cosina? Tantes i tantes preguntes ens porten a un camí d'interpretació del material historiogràfic molt diferent de com s'ha interpretat fins ara. No hi ha res que passi perquè sí dins el món de la història i quan dic història em refereixo a la història social i de les mentalitats, fonamental per a la interpretació del món. Georges Duby, amb el seu llibre, ens fa veure —com sempre ha fet— la riquesa de les anàlisis hermenèutiques dels textos de l'època, on es veu tot el que s'ha dit. No hi ha moralistes sense sermons. No hi ha societat sense saber com s'intercanvia matrimonialment ella mateixa. No es pot tancar la volta d'un engranatge social sense saber-la re-presentar ara, abans i sempre. I el que ens diu el nostre autor

és que sabem com... ve determinat per la manera com... I es això el que ens fa veure com el rigor moral de l'època es va dilatant al pas del temps, com, a poc a poc, França i Europa i l'Occident tindran uns models de comportament diferents, com els models socials penetren tard la societat i com el món cavalleresc no ha mort sota la tirania del món eclesiàstic. Senyors: Europa ha mort. Europa ha deixat de ser sacra.

Maria Pont Estradera

R. FOSSIER, *Enfance de l'Europe. Aspects économiques et sociaux*. 1/L'homme et son espace. 2/Structures et problèmes, Paris, Presses Universitaires de France, 1er edition, mayo, 1982. Coll. Nouvelle Clio, l'Histoire et ses problèmes, vol. 17 y 17 bis, 1125 pp. Índices, figuras y mapas.

Desde hace algunos años la colección *Nouvelle Clio*, editada por la P.U.F., ha buscado convertirse en la guía de los estudios históricos. Nación con tales objetivos. Con volúmenes sencillos, técnicamente situados entre el manual y la síntesis abierta a la problemática, va completando una larga colección, desde la Prehistoria hasta el siglo XX. Proyecto ambicioso, fines determinados. Nombres ilustres de la historiografía francesa contemporánea lo jalonan. Desde el volumen 12 hasta el 25, el director de la colección se lo concedió al espacio medieval. Ya faltan pocos títulos. En menos de dos años se han publicado tres: el volumen 24 dedicado a la guerra, el 16 dedicado a la *Mutation Feodale* —también recogido en *Medievalia* 3— y, finalmente, en mayo de 1982, el doble volumen 17 y 17 bis, dedicado a la sociedad europea en los siglos X, XI y XII. Este gran esfuerzo, en plena penuria editorial y en medio de eso que llaman «crisis económica», es muy significativo.

Enfance de l'Europe es el libro que Robert Fossier (en un alarde de espacio, dos volúmenes y más de mil páginas) dedica al estudio de la sociedad de los siglos X, XI y XII. El autor, muy conocido por su célebre y discutida tesis sobre la región de Picardía (que fue un libro «modelo» entre el medievalismo francés, hasta las severas críticas recibidas por parte de A. Verhulst y L. Genicot —ambas extraordinarias—) y de una *Histoire sociale de l'Occident médiéval*, dentro de la coll. «U» de Armand Colin, nos brinda ahora una interpretación «personal» de estos polémicos y complejos siglos.

Nos encontramos ante una obra desigual. En ella Fossier se dedica a analizar la sociedad del Occidente europeo, desde mediados del siglo X